

Schooling the Emotions: Educating for *Simcha*

פירוש א. פירוש א.

Our Sages of blessed memory have taught us that man was created for the sole purpose of rejoicing in God and deriving pleasure from the splendor of His Presence; for this is true joy and the greatest pleasure that can be found. The place where this joy may truly be derived is the World to Come, which was expressly created to provide for it; but the path to the object of our desires is this world, as our Sages of blessed memory have said (*Avoth* 4:21), "This world is like a corridor to the World to Come."

הנה מה שהורנו חכמינו ז"ל הוא, שהאדם לא נברא אלא להתענג על ה' ולהנות מזיו שכינתו, שזהו התענוג האמתי העדון הגדול מפל העדונים שיכולים להמצא, ומקום העדון הזה באמת הוא העולם הבא, כי הוא הנברא בהכנה המצטרפת לבר הנה, אך הדרך כדי להגיע אל מחוז חפצנו, הוא זה העולם. והוא מה שאמרו זכרונם לברכה (אבות ד. כא): "העולם הזה דומה לפרוזדור בפני העולם הבא."

B

Rav Eliyahu Dessler, Michtav MaEliyahu

אין שום אושר גשמי בעולם רק אושר רוחני. משהוא עשיר ברוחניות, הוא הוא המאושר, ולא אחר בשום פנים.

There is no physical happiness in the world; rather there is only spiritual happiness. Someone who is spiritually wealthy he/ she is happy, and no one else, under any circumstances.

א. פירוש א.

Leader in the Warsaw Ghetto

The Aish Kodesh

וזה העקר בתורת החסידות שלא יסתפק האיש בשכלו לבר אשר קובע בעבודה, כי ההתקשרות אשר בשכל לבר, אינה קשר של קימא, יכול הוא לשעבדו ולדעת ברור בשכלו שרק את ה' צריך הוא לעבד בכל פרטי מחשבה דבור ומעשה שלו, ומכל מקום לבו וכל גופו רחוקים. את כל נפשו וחיות גופו צריך הוא לקשר, צריך להחיר אל נפשו להעלותה ולעוררה שתתלהב בכל מצוה בתורה ובתפלה, תתענג בענג רוחני ותשמח בה, ובשמקשר גם את נפשו אף חיות גופו, אז חוץ מזה שהמצוות והעבודה שעושה, יותר עלאיות הן ויותר קדושות, עוד זאת, במות הוא יותר שייכל לעמד נגד יצרו ולא יקרע מן מקור החיים וישלך כל כך מהרה אל הבאר שחת על ידי פתוי יצרו.

א. פירוש א. הקדמה

שכה

פרקי
Vol. 2

פרק אחרון וחביב:

שמחה

הקדמה

שמים וארץ, איש ואשה, נשמה וגוף — ניגודים הם. לא תמיד הם נשארים ניגודים: יש שמשפיעים זה על זה לטובה, ויש שמתאחדים לגמרי. בכל התקשרות הניגודים יש שמחה. וזה מקומה ומהותה של השמחה: בכל מקום שהיא נמצאת יש התקשרות או התאחדות. הבה ונראה:

הגשמים הם השפעת השמים על הארץ: "המים העליונים זכרים והתחתונים נקבה, והן אומרים אלו לאלו קבלו אותנו, אתם בריותיו של הקב"ה ואנחנו שלוחיו. מיד הם מקבלים אותן. הה"ד תפתח הארץ — כנקבה שהיא פותחת לזכר" (בר"ר פי"ג, יד). הרי הגשמים הם הזדווגות שמים וארץ, וכשהם יורדים כל העולם שמחים (שם פי"ג, ד). לכן כל אדם שאין לו אשה שרוי בלא שמחה (יבמות סב, ע"ב), שאין לו עם מי להתאחד.

"שמחה של מצוה" — הנא-שמחת האדם המתקשר עם בוראו על ידי המצוה. על התורה אמרו: "ביום חתונתו זה סיני, וביום שמחת לבו אלו דברי תורה" (שהש"ר סופ"ג). בסיני הזדווג כביכול הקב"ה עם ישראל על ידי מתן תורה — זו חתונתו וזו שמחתו. גם בעבודת בית המקדש יש התאחדות הכלל ישראל עם הקב"ה, לכן דרשו גם על זה: "ביום חתונתו זה אוהל מועד, וביום שמחת לבו זה בית עולמים" (שם).

הרי שמים וארץ, מצוה ותורה ועבודת ביהמ"ק — כל מקום שיש בו התאחדות וזיווג יש שם שמחה. ופשוט הוא כי כל השמחות האלו אינן באות ממילא, כי אין התאחדות והתקשרות בלי דעת. לכן נאמר בתוכחה בכי תבא "תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל — ועבדת את אויביך כו' ברעב כו' ובחוסר כל", ואמר רב נחמן "בחוסר כל — בלא דיעה" (גדרים מא, ע"א). וממילא "מרוב כל" הוא מרוב דעת. אך שמחה של דעת לא תבא ממילא, וצריכים להתלמד כיצד להגיע אליה, וזה החלי.

ועד ראשון

רבינו חיים ויטאל נ"ע מבאר בשערי הקדושה את ארבעת היסודות שבהם תלויות כל המידות. היסוד העליון הוא יסוד האש, ממנו באים גאווה וכעס. היסוד השני הוא הרוח, וסימניו: שיחה בטלה ואסורה. אחריו — יסוד המים, הגורם אהבת תענוגים (חמדת ממון, אהבת נשים, קנאה). היסוד התחתון הוא

literally scores of young men and women on to yeshivot in the East and to Israel.

A forty hour week was not part of Rabbi Bak's vocabulary. Youngsters visited his house at all hours of the day and night to learn from their mentor, to receive counsel, direction and inspiration.

Reb Pinchos moved back East, and his subsequent work in Riverdale is well known. I was privileged to be able to see him from up close, as a friend and neighbor, and observe how he sacrificed his all for his talmidim. The Bak home was rarely without student visitors. On Shabbat and on Yom Tov his table was crowded. On weekday evenings youngsters were all over his lawn. Occasionally he would try to tear himself away from his other duties to engage in a game of "tackle football."

Reb Pinchos "touched" young people deeply. He was their mentor and connection.

When I reflect on the essence of Rav Bak's life and his accomplishments a Pasuk from Devarim comes to mind:

ועתה כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה את בני ישראל — דברים י"ט:לא
Moses, the Master Teacher, in one of his final messages instructs his disciples, "Now, therefore, write for you this song, and teach it to the Children of Israel . . ."

Moses the greatest teacher of Israel, faithful to his calling to the end, instructs the Children of Israel to continue to study Torah — to see Torah perpetuated is his greatest dream. But interestingly enough, he urges them not only to write and to learn Torah, but to view it as a shira — a song.

The best kind of teaching is accomplished when study is accompanied with joy; knowledge and inspiration are best achieved when one can sing his lesson.

Rabbi Bak's greatness existed in the way he established his rebbe-talmid relationship. He not only transmitted knowledge, but he developed among his students a heavenly choir, one laden with inspiration, love and happiness in Torah.

Rav Pinchos Zelig Bak, $\sqrt{13}$
Memorial Vol.

קראוי להם: קניין ונשים—קראוי להם: בקבדים נאים; והנהיבתנו התורה כמו כן להקניס בקלל-השקמה—הצנייים והגרים והחלושים, שנאמר... אהה... והלוי... והגר והזרות והאלמנה.

משרשי המצוה, לפי שהצדק נכון על צדן שצריך טבעו לשמח לפרקים, כמו שהוא צריך אל-הקדש על-כל-פנים, ואל-המנוחה ואל-השנה; ורצה האל לנכותנו, אנוחנו כמו וצאן מרציתו, וצנו לצרות השקמה לשמו למצן נזפה לפניו בקל מצשינו; והנה קבע לנו ומצים בשנה למוצדים, לזכר בהם הנסים והטובות אשר קבלנו; ואז בעתים קהם—צנו לכלכל החפר בדבר השקמה הצריקה אלינו ונפצא לנו תרופה גדולה, בהיות שבע השמחות לשמו ולזכרו; כי המושקה הזאת, תהיה לנו צדר לבל נצא מדבר הישר יומר מדאי; ואשר עמו התבוננות מבלי הטפז בקטרוג—ימצא טעם בדבריו.

מדיני המצוה, במתמי קצתן למצולה, ויתר ברטיה, במסכת חגיגה ובקומות מן התלמוד בפזור [הלכות חגיגה ב"א].

והנהגת מצוה זו—לצנו השקמה, אכל לא לצנו הערבו—קבל מקום וקבל זמן בוקרים ונקבות, והעובר על זה ואינו משמח עצמו ובני ביתו והצנייים כפי קבלתו לשם מצנת העגל—בשל צשה זה; ועל הערף הנה יאמרו וזרונם לבקרה (אבמ סיב מ"ו): וקל-מצשיף: יהיו לשם שמים.

תמט. להראות בבית-הבחינה ברגלים
שנצטוינו להראות כל-זכר בירושלים בבית-הבחינה שלש פסמים קבוצים בשנה, והן: פסח ושבועות וקפוח, ועל זה נאמר, שלש פסמים בשנה נראה כל-וכורף את-פניי אל-היה. וצנו המצוה, שיגלה כל-אדם עם כל-פני זכר שיש לו שיוכל ללכת לבדו ברגליו למקדש ויתראה שם; ומחויב ראיה זו, שיגריב שם קרבן עולה, וזה הקרבן נקרא, עולת ראיה; ואין לקרבן זה שיעור, אפלו תור אסוד או גזל—פוסר, וקבר במתמי (מרטח משפטים) במצנת לחג ברגלים, מה-שצאמו וזרונם לבקרה; שלש מצות נצטוו: שראל ברגל: חגיגה, ראיה, שקמה; ועל כל-אדם משלש מצות אלו, הוי מביאין קרבן, ונקראים: קרבן-חגיגה, שלמי שקמה, עולת ראיה, משרשי המצוה, למצו: קרא כל-ישראל ונתנו אל-דבם בפעלת הקרבן העפורר הלקבות, כי

שקנה כל-יחיד ויחיד מישראל שראונו להקריב קרבן—בונה כגון בקל-מקום שירצה ומקריב שם קרבנותיו לשם: תכרף קדם כגון בית הבחינה; ואפלו בזמן שהוא שקנה קטר להם לצרות כן, בוקא בשאר הקרבנות; אכל קרבן הפסח—אין מקריבין אותו לעולם אלא בקמת רבים, והוא הפקום שקנה מפשן שם, ועל זה נאמר, לא תוכל לזבח את-הפסח באסד שצריך; וכן אמרו וזרונם לבקרה בסוף פרק ראשון במסכת מגילה (מ"י): אין בין בקה גדולה לבקמה קטנה אלא פסחים. משרשי המצוה, לקבצ בנפשנו גדל צנו הפסח ויקר המצוה מן השעם שקמתמי בו כמה פסמים; ובקמת כי כבוד המצוה ופרסומה יותר—בשצשוה במקום פקים הפל יסד, ולא כל-יחיד ויחיד במחוז טפצו.

דיני המצוה—במגילה פרק ראשון, ונהג אסור זה בזמן הבית—כי אז נקריב קרבן הפסח—בוקרים ונקבות, שאף הן טיבות בקרבן הפסח, וכמו שקמתמי במצנת הפסח בסדר, בא-בטימן ה, ואפשר לומר שאף בזמן הנה העובר והקדיש שה לפסח והקריבו בקמת יחיד—צבר על לאו זה וטיב מלקות.

תמט. לשמח ברגלים
לשמח ברגלים, שנאמר, ושמחה בטבר; והצנו: קראשון הקמזו בשקמה זו הוא, שנקריב שלמים על כל פנים בבית הבחינה, וצנו: שקתוב וובתת שלמים (דברים כ"ו), וקבר (= וצטרף) ושמחה בטבר (ניא): ושמחה לפניי אל-היה, (=) ובשכיל הקרבת השלמים אצמו וזרונם לבקרה (חגיגה ב): נשים טיבות בשקמה, לומר: שאף הן טיבות להביא שלמי שקמה; ועוד אמרו וזרונם לבקרה: שמח בקל-מיני שקמה, ובקלל זה, הוא אכילת הקשר ושמיית הנין, וללבש בנדים חדשים, וחלוק פרות ופיני מתיקה לנצרים ולנשים; ולשחק (= ילח) בקלי שיר—במקדש לבד, וזו היא שמחת בית השואבה הנזכרת בנצנא: כל-זה שזכרתי—בכלל—ושמחה בטבר. ואמרו וזרונם לבקרה במסכת פסחים (ק"א): טיב אדם לשמח פניו ובני ביתו ברגל; ושם נאמר: פגיא: רבי יהודה בן-בטינה אומר: בזמן שבית-המקדש קים—אין שקמה אלא בקשר, שנאמר, וובתת שלמים וגומר; צקשו—אין שקמה אלא כנין, שנאמר, ונין: שמח לבב-אנוש (הילים ק"ט); ואמרו עוד: בטה משמחה; אנשים—

אשר תזבח בקרב ביום הפרוש המקבל על זה הקאה עם הפסח הכתוב עד שני ימים; ועל זאת וובתת פסח לני אל-היה; וצניא עם הפסח קרבן להרבות השקמה. וסוד הקבוצ לנו במצנת צנה ויסוד טוק בתורתנו, יום שחיתו יום שקמה; צי-אדם, כק ברובי קשר; והותר קלל מכל-קשר; הפסח עד יום השלישי, להרבות בו זילה ושבע; ככאן מלבד השעם הכתוב שזמן טעם לשבח בקל-

שצאמו וזרונם לבקרה—אין אדם יוצא בה די המוצר, שתיא מצנת צשה כמשפטים במצנת, לחג בה די חוכתו מחויב שקמה צשה גם כן, כמו שקמתנו מן חיוב השקמה אינו אלא שמת, והרי יש קשר; ומזה לבקרה (חגיגה ב) שיוצאין אפלו כנדר או נדבה של ששקטן קדם העגל, ובלבד ששלמי שקמה אין צריך לה, וגם כן אין אדם צריך שקמה, שאין צקר המצוה, בקשר, כמו שצמרנו, ויתר ין במסכת חגיגה ובקומות סבן טח מ"י].

בזמן הבית בוקרים ונקבות; וזת בשלמי שקמה, אף-על-כך שהן טיבות בשבייתה בו, ויתר קלום (= פשה) סחגינה טיב קשרף אותו באש, כמו ציקר אין חיוב מלקות קלאו וצשה, מן הקלל העיוצ לנו פנה.

כל קרבן פסח בקמת יחיד יב שה הפסח בקמת יחיד, הקמות, וצנו: הקמות הוא:

ולהג"ל יובן, דהנה באמת בפנימיות כלל ישראל הם אחד, רק שמחמת הגופים נעשה פירוד, וע"כ אם היו עושים המצוה בשמחה, דהיינו מהפנימיות הלב כנ"ל, ממילא היו מתאחדים, כי בפנימיותם הם אחד, ולא היתה שנאת חנם ביניהם וזה תלוי בזה:

ובזה יובן מאה"כ תחת אשר לא עבדת וגו'. והקשה כ"ק אאמו"ר זצלה"ה הרכ"מ בשם הרה"ק ר' משה ליב מסאסוב ז"ל מדוע מחמת מניעת השמחה מגיע עונש גדול כ"כ. ולהג"ל יובן דכשאין עושין בשמחה מפנימיות הלב, רק כמצות אנשים מלומדה, אז אין המצוה נחשבת כ"כ, ומסתעפת מזה שנאת חנם וכנ"ל. והבן:

ברש"י ז"ל (כ"ז כ"ד), י"א ארורים כנגד י"א שבטים וכנגד שמעון לא כתב ארור לפי שלא הי' בדעתו לברכו לפני מותו וכו'. י"ל הפירוש דבאמת ישראל הם ברוכים מברכת יעקב אבינו ע"ה, וע"כ בעצם לא חלה עליהם קללה כלל, כי אין ארור מתדבק בברוך, והקללה היא רק בחיצוניות לדחות החטא, כמו שהחטא הוא רק במקרה לא בעצם, אבל שבט שמעון שלא נתברך, אם הי' מקללו היתה חלה ח"ו בעצם, וזה לא רצה בשום אופן לקלל ח"ו שבט מישראל. והבן:

ולא נתן ה' לכם לב לדעת. להבין מה חטאם בזה ומה מוכיח. אך האמת שבשמים אין מקמצים כלל וברצונו יתב"ש להשפיע כל טוב, אך המניעה היא מצד המקבלים שאינם ראויים לקבל ועומדים מרחוק. אך באם האדם יש לו תשוקה רבה להתקרב להש"ת, ממילא נמשך ונתקרנ למקום ששם תשוקתו. וכמו שאמר כ"ק אאמו"ר זצוקלה"ה בדברי המשנה עירובין (מ"ט): הי' מכיר אילן או גדר ואמר שביתתי בעיקרו קנה שם שביתה, ואמר הטעם כי במקום שרצונו חשקו להיות שם הוא. וע"כ אם יש לו תשוקה להש"ת באמת, יכול להשיג אף דברים שגבוהים ממנו

והוא במדרש (ב"ר פ' ס"ג) וזה היפוך מדת תמימות ואמת. וע"כ תיקן תפלת ערבית שהיא כנגד אברים ופדרים, דערבית היא אף שהוא בחשכות ואינו מאיר לו השכל ג"כ יבטל כחותיו ונמשך להש"ת והוא כנגד אברים ופדרים שהם חלקי הגוף שבקרבו, ולכן כשראה מרע"ה שביכורים עתידין להבטל תיקן שלש התפלות, דכל מה שיחסר בהעדר הביכורים ישלימו שלש התפלות הנ"ל, והבן:

ולפי האמור יובן מ"ש חז"ל בתנחומא תזכו ותשנו לשנה הבאה, דלמה דוקא בביכורים, ולפי האמור דביכורים הם ביטול יובן היטב, דאחר שמבטל כחותיו להש"ת והוא בעצמו כאפס וכאין, א"כ זוכה לשנה הבאה, וכמו תבואה אימת קגביל לבתר דבלי משום דהזרע נתבטל לכדור הארץ משיג הזרע חיות מחדש ומתחיל לצמות, כן האדם אם הוא מבטל א"ע להש"ת כולו וכאפס ואין נחשב לגבי עצמו מתחיל שוב לצמוח:

ולא שכחתי, פירש"י מלברכך על הפרשת מעשרות. ותמוה דהא ברכות דרבנן. והנה כ"ק אאמו"ר זצלה"ה אמר בשם שו"ת ר"י מגא"ש דקאי על ברכת שהחיינו. כוונת הדברים כי עיקר המצוה הוא החיות והשמחה ותשוקת האדם למצוה, דהיינו שהוא עושה המצוה מפנימיות הלב, וע"כ הוא משתוקק מתי תבוא לידו המצוה ויעשנה, וכן אמה"כ (במד' כ"ג) הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא ופירש"י שעומדין משנתן שחרית וחוספין המצוה כו', וזה מורה על גודל ההשתוקקות להמצוה. וזה לא נמצא אצל או"ה רק אצל ישראל, שהפנימיות שלהם היא טובה. וע"כ בלעם שצפה וראה מעלת ישראל שיבא אותם בזה שלא נמצא אצל זולתם. וע"כ ברכת שהחיינו היא דאורייתא, כי זה עיקר המצוה שעושה בשמחה וחיות כנ"ל, וזה מורה ברכת שהחיינו כמובן:

ובזה יובן מאמרם ז"ל (יומא ט'): שחורבן הבית הי' בשביל שנאת חנם. ולכאורה הלא ככתוב מפורש תחת אשר לא עבדת וגו'.

זרעך שכל הנלוות באים מחמת פנס הכרית. ממילא שבת שמתקן זה הפנס מביא
נאולה *):

הגיה

***) ואזכיר** מענינא מה שתורצתי דברי הש"ך
יו"ד שנסתפק באנס שאמר לו
לעבור עבירה פלונית ואם לאו אחתוך אבר אחד
וסיים ונראה להקל. ותמוה דמפורש באו"ח סי'
שכ"ח דעל סכנת אבר אין מחללין רק שבות
ונראה ליישב דהנה (ביומא פ"ה) ראב"ע למד
שפקוח נפש דוחה שבת ממילה שהיא אחד
מרמ"ח איברים שבאדם דוחה את השבת ק"ח
לכל גופו שדוחה שבת [פירש"י שהוא התיקון
אבר אחד] וא"כ לכאורה אבר אחד נהי דקו"ח
ליכא במה מצינו נלמוד שידחה שבת. אך
באמת אין כל האברים שוים. ובזהר ח"כ צ"ב.
זכור את יום השבת לקדשו דא איהו רוא דברית
קדישא ובגין דבהאי ברית קיימין כל מקורין
דשייפי גופא ואיהו כלל כלא כנוונא דא שבת
איהי כללא דאורייתא וכל רזין דאורייתא בני'
תליין וקיומא דשבת כקיומא דכל אורייתא מאן
דנטיד שבת כאילו נטיד אורייתא כלא עכ"ל
וזה"ק. הנה מפורש דאבר הכרית כולל כל
הגוף וזה דוחה שבת. אבל אבר פרטי לא
למדנו. וכן רמז ראב"ע נפ"י במה שאמר ומה
מילה שהיא אחד מסאתים וארבעים ושמונה
אברים ולמ"ל להאריך כל כך והיה לו לומר
בקיצור. [ולעולם ילמוד אדם לתלמידו דרך
קצרה]. ומה מיל: שהוא אבר אחד:
אך הפירוש כך ומה מילה שהוא אחד
מרמ"ח אברים שהוא אחד כלול גרמ"ח
אברים דוחה שבת ק"ח כל גופו שהוא רמ"ח
אברים בפועל. ובאבר הכרית כלול רק כל
מקורין דשייפי גופא אבל לא שייפי גופא
ממש. וע"כ אין סכנת אבר אחד וולת אבר
הכרית דוחה שבת. וא"כ נכונים דברי הש"ך
שאם אנסו לעבור עבירה אחרת שאינה מצות
שבת שפיר יש ללמוד ממילה דוחה שבת כמה
מצינו דכשם שתיקון אבר הכרית הכולל כל
הגוף דוחה שבת הכולל כל התורה. כמו כן
אבר פרטי דוחה מצוה פרטית. וזה נכון
וברור לקיים דברי זקני הש"ך ו"ל: *

ועפ"י זה יוכן נחיצת הלימוד בהלכות שבת לתיקון
פנס זה. כי תיקון הכרית תלוי ביותר בלימוד
התורה. וביותר בלימוד התורה בעיון. עפ"י מה ששמעתי
מאדומ"ר זצ"ל בפ"י דברי הוזה"ק שעל חטא שזיל אינו
מועיל תשובה משום דתשובה הוא מלב כדכתיב ולכבו
יבין ושב וגו'. ופנס שבזרע הוא כמות והרי הקלקול
למעלה ממקום התיקון. וכן מצאתי בס' זרע קודש. וע"כ
עיון הלכה שהוא כמות. וכ"ש מי שמחדש תדושים הרי
התיקון ג"כ כמות. וכוזה"ק דבגלותא בתראה אתקיים
בהו וימרו את חיהם בעבודה קשה זו קושיא בחומר
דא ק"ו ובלבנים דא ליבון הלכה ובכל עבודה בשדה דא
ברייתא את כל עבודתם אשר עבדו בהם כפרך דא
תיקו. הרי דכמו שהיה התיקון במצרים טפנס הוציאת
שז"ל כירוע ע"י שיעבוד ועבודה גופנית. כ"כ געשה
התיקון ע"י יגיעה ועיון בלימוד התורה והמעם כג"ל
טפני שהתיקון הוא כמות. ומעתה יוכן שהלימוד ועיון
בהלכות שבת שמצות שבת בעצמה היא תיקון על פנס
הכרית על אחת כמה וכמה שהלימוד הזה הוא תיקון
עצום לחטא זה. ואף שלא כל אדם זוכה ללמוד תורה
לשמה כבר אמרו חכמינו ז"ל לעולם יעסוק אדם
בתורה ובמצות שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא
לשמה [ובלבד שלא ילמוד לקנות ח"ו שכזה עור
מוסיף כח בחיצונים תליה והוא טמש חטא שז"ל ר"ל]:
ומד"י דברי זכור אזכור מה ששמעתי קצת בני אדם
טועין מדרך השכל בענין לימוד תוה"ק ואמרו
כי הלומד וטחדש תדושים ושמת ומתענג בלימודו אין
זה לימוד התורה כ"כ לשמה כמו אם היה לומד
כפשיטות שאין לו מהלימוד שום תענוג והוא רק לשם
מצוה. אבל הלומד ומתענג בלימודו הרי מתערב
בלימודו גם הגאת עצמו. ובאמת זה טעות מפורסם.
ואדרכא כי זה היא עיקר מצות לימוד התורה להיות
שש ושמת ומתענג בלימודו ואז דברי תורה נבלעין
בדמו. ומאחר שנהנה מדברי תורה הוא נעשה דבוק
לתורה. [ועיין פירש"י סנהדרין ג"ח. ד"ה ודבק].
וכוזה"ק דבין יצה"ט ובין יצה"ר אין מתגדלין אלא
מתוך שמחה. יצה"ט מתגדל מתוך שמחה של תורה. ואם
לו מהלימוד נקרא שלא לשמה או עכ"פ לשמה ושלא לשמה.
הרי שמחה זו עור מנרע כח
המצוה ומכהה אורה וא"ך יגדל מזה יצה"ט. וכיון שיצה"ט
מתגדל מזה כודאי זה הוא עיקר
המצוה. ומדינא דהלומד לא לשם מצות הלימוד רק מחמת שיש לו
תענוג בלימודו הרי זה
נקרא לימוד שלא לשמה כהא דאוכל מצה שלא לשם
מצוה רק לשם תענוג אכילה וכהא אמרו
לעולם יעסוק אדם כו' שלא לשמה שמתוך כו'. אבל
הלומד לשם מצוה ומתענג בלימודו הרי
זה לימוד לשמה וכולו קודש כי גם התענוג מצוה:

ובזה אמרתי ליישב דברי הרמב"ם בפ"ג מה' ת"ת וכפ"י מהל' תשובה שהעתיק לעולם יעסוק
אדם בתורה שלא לשמה שמתוך שלא לשמה כו' ואלו מצות שירה. ואין לומר כלל שלא
היה בנידחתו רק תורה. שגם בפיר"ח על פסחים נ: העתיק בתורה ובמצות. ועוד דמסקומו
שם בגמרא הוא מוכרע דאמר רבא הני נשי דמחזיא אע"ג דלא עבדן עבירותא במעלי שבתא

בשמחה תצאו" דהיינו בשמחה, בקבלת עול מלכות שמים אפשר לצאת מכל הצרות, המצוקות והמכשולים השונים, וזוהי נחלתה הבלעדית של "כנסת ישראל" הצמאה והתאבה ליראת יוצרה ולקיום מצוותיו (עיין ברכות יז) וכשיגבר הרצון הפנימי של עם ישראל לעשות רצון בוראו, אז יוסרו כל המונעים מעבודתו יתברך שהרי "והייתם לי לעם - ואנכי אהיה לכם לאלוקים" (עיין יחזקאל לז 14; וישעיה יא 9. ורמב"ם הל' מלכים פרק יב, הל' ה), והקב"ה יסיר לב האבן מבשרנו וישרה שכינתו ושמחתו בתוכנו להשיג דעתו ואמונתו ולהיות לימודי ה' "וכל בניך לימודי ה' ורב שלום בניך" (ישעיה נד 13).

העולם בו שרוי "תלמיד חכם" הוא עולם השמחה, עולם הלימוד, הבירור והעיון האמיתי, וככל שהתלמיד חכם מברר דבר לאשורו, הוא מוסיף שמחה וחדוה כי הבירור הנכון וסילוק הספיקות יוצר שמחה וסיפוק לנשמה השואפת לאמת ומשום כך "פקודי ה' ישרים משמחי לב, מצות ה' ברה מאירת עינים" (תהילים יט) ושמחה זו היא שמחה שקטה, עמוקה ומקיפה כל התקוות, ואין היא רעשנית והפגנתית אלא שמחה של בטחון, של אמונה, של קבלת כל דבר בסיפוק, של התקדשות כל החושים, ושל כיסופים להתעלות, להיטיב לזולת ולהרבות חסד ויצירה בעולמו של הקב"ה.

$$\frac{R_{\text{ה}}}{\text{כ"ה}} \quad \frac{\text{הגנ"ת}}{\text{ל"ב}} \quad \frac{\text{ל"ב}}{\text{ל"ב}}$$

להיות בהם שמח^ט וטוב לב הוא ובניו ואשתו ובניו בניו^ט
 וכל-הנלוים עליו, שנאמר: ושמחת בחגך (דברים טו, יד). אף-על-פי
 שהשמחה האמורה כאן היא קרבן שלמים, כמו שאנו מבארין
 בהלכות חגיגה - יש בכלל אותה שמחה: לשמח הוא ובניו ובני
 ביתו כל-אחד כראוי לו.

יח כיצד? הקטנים - נותן להם קליות ואגוזים ומגדנות,
 והנשים - קונה להן בגדים ותכשיטין נאים כפי ממונו,
 והאנשים - אוכלין בשר ושותין יין, שאין שמחה אלא בבשר
 ואין שמחה אלא ביין. וכשהוא אוכל ושותה - חוב להאכיל לגר
 ליתום ולאלמנה^ט עם שאר העניים האמללים. אבל מי שנוצל
 בלתי חצרו ואוכל ושותה הוא ובניו ואשתו ואינו מאכיל
 ומשקה לעניים ולמרי נפש - אין זו שמחת מצוה אלא שמחת
 פרסו. ועל אלו נאמר: זבחיהם פלחם אונים להם כל-אכליו
 יטמאו כן-לחמם לנפשם (הושע ט, ד). ושמחה כזו קלון היא להם,
 שנאמר: וזריתי פרוש על פניכם פרוש חגיכם (מלאכי ב, ג).

יט אף-על-פי^ט שאכילה ושתיה במועדות בכלל מצות עשה -
 לא יהיה אוכל ושותה כל-היום כלו^ט, אלא כך היא
 הדת^ט: בבקר^ט משכימין כל-העם לבתי כנסיות ולבתי מדרשות
 ומתפללין וקורין בתורה בעצמן היום, וחוזרין לבתיהם ואוכלין;

לך, את חג המצות תשמור. (נט) חג השבועות וראש השנה. (ס) (משנה במועד
 קטן כו.). (סא) (פסחים סח.). (סב) (פסחים קט.). (סג) בכ"י הגירסא: "ובני
 ביתו". (טד) (פסחים קט.). "תנו רבנן, חייב אדם לשמח בניו ובני ביתו ברגל,
 שנאמר: "ושמחת בחגך", כמה משמחם? בייך, רבי יהודה אומר: "אנשים
 בראוי להם, ונשים בראוי להן", אנשים - ביין ונשים - בבבל בבגדי צבעונין, בארץ
 ישראל בבגדי פשתן מגוהצים". (סה) שנאמר (דברים טו, יד): "ושמחת בחגך אתה
 ובנך ובתך ועבדך ואמתך והלוי הגר והיתום והאלמנה אשר בשעריך". (סו) (ביצה
 טו.). (טז) "כתוב אחד אומר (דברים טו, ח): "עצרת לה' אלקיך", וכתוב אחד
 אומר (במדבר כט, לה): "עצרת תהיה לכם", הא כיצד? רבי יהושע אומר:
 "חלקהו, חציו לה' וחציו לכם", חציו אוכל ושותה, וחציו יושב ושובה. (סח) הדין.
 (טט) במגילה כג. אמרו: "ביום טוב מאחרין לבוא" (לביית הכנסת). ועיין
 בפרישה לטור אורח חיים סימן תקכט סק"ה ובברור הלכה למסכת ביצה טו:

I Believe that:

--the school is primarily a social institution. Education being a social process, the school is simply that form of community life in which all those agencies are concentrated that will be most effective in bringing the child to share in the inherited resources of the race, and to use his own powers for social ends.

--education, therefore, is a process of living and not a preparation for future living.

--the school must represent present life--life as real and vital to the child as that which he carries on in the home, in the neighborhood, or on the playground.

ARTICLE V--THE SCHOOL AND SOCIAL PROGRESS

I Believe that:

--education is the fundamental method of social progress and reform.

--it is the business of every one interested in education to insist upon the school as the primary and most effective interest of social progress and reform in order that society may be awakened to realize what the school stands for, and aroused to the necessity of endowing the educator with sufficient equipment properly to perform his task.

--the community's duty to education is, therefore, its paramount moral duty. By law and punishment, by social agitation and discussion, society can regulate and form itself in a more or less haphazard and chance way. But through education society can formulate its own purposes, can organize its own means and resources, and thus shape itself with definiteness and economy in the direction in which it wishes to move.

What the best and wisest parent wants for his own child, that must the community want for all of its children. Any other ideal for our schools is narrow and unlovely; acted upon, it destroys our democracy. All that society has accomplished for itself is put, through the agency of the school, at the disposal of its future members. All its better thoughts of itself it hopes to realize through the new possibilities thus opened to its future self. Here individualism and socialism are at one. Only by being true to the full growth of all the individuals who make it up, can society by any chance be true to itself. And in the self-direction thus given, nothing counts as much as the school, for, as Horace Mann said, "Where anything is growing, one former is worth a thousand re-formers."

hanging
to
child
world
in School

John
Dewey

ly
logos
ced"

e
vul
vvnsl
897

E

E

John
Dewey
The School
& Society

DEVELOPING RESPONSIBILITY. I asked approximately 1,000 educators to complete an anonymous questionnaire, which included an item asking them to recall a positive memory of school involving a teacher who had reinforced their self-esteem when they were students. A vast number of their responses had an interesting common theme: They remember being asked to help out in some fashion in the school (Brooks, 1990, 1991). If students are to develop a feeling of ownership and accomplishment, educators must provide them with many opportunities for assuming responsibilities, especially responsibilities in which they are helping others. I find that enlisting students to use their “islands of competence” in such activities as tutoring or writing stories for younger children, painting murals on the walls of the school, watering plants, assisting the custodian or secretary, and taking messages to the office reinforces their motivation and self-esteem as they witness concrete examples of their achievements (Brooks, 1991; Werner, 1993). They also develop a more positive attachment to school. Obviously, many of these kinds of activities can be delegated to students during the orientation period.

מינא מאי אחיות לי' עמא דאהדרינהו מרי' מיני' ומאי אחוי לך לא ידענא וכו'. הנה יש לדקדק שריב"ח אמר דאחוי לי עמא דאהדרינהו מרי' לאפי' מיני'. והמין אמר שהראה לו עמא דאהדרינהו מרי' מיני' ולא אמר לאפי'. והענין שלכאורה יש לומר טעם לשבח על מה שהוא ית' מייסר אותנו בגלות החיל הזה ימים ושנים רבים ורעיו. ע"ד משל כשהאב רואה שכל זמן שבנו אצלו אין לו בושא כלל ממנו ואינו הולך בדרך תמים. ואביו לרוב אהבתו אותו הוא מסתיר א"ע בחדר א'. ואומר לפדגוג הדריכהו במוסרי' ודרך ארץ. ועכ"ז בכל עת אשר האומן רודהו והוא צועק אבי אבי האב בשמעו את קולו ונכמרי' רחמיו ובא ומצילו ומונע האומן מלייסרו. והוא ענין הסתר פנים הנז' במאמרם ז"ל. והנה האפיקורס הראה לו לריב"ח במחוג עמא דאהדרינהו מרי' מיני'. דהיינו שהחזיר עצמו מכל וכל ולא הפני' בלבד. והיינו שאמר שהוא ית' מאס בכס מכל וכל ואינו שומע בקולכם אף אם תצעקו אליו הסיך בענן לו מעבור תפלה. וריב"ח הראה לו בחי' חזרת פנים-בהטי' לטובה והכוונה שלא הסתיר ממנו רק פניו לבד כנז' במשל הנ"ל וידו נטויה לטובה עלינו ובשועינו אליו שומע. ונמצא שמה שהראה לו ריב"ח במחוג הוא קרוב לענין שהראה לו המין ולכן לא הבין המין:

והנה אמרו רז"ל (מנחות כ) שכשעלה משה למרום מצאו להקב"ה שהי' קושר כתרי' לאותיות. א"ל רבש"ע מי מעכב על ידך. א"ל עתיד אדם א' לעמוד עקיבא בן יוסף שמו והוא עתיד לדרוש על כל קוץ וקוץ תלי תלין של הלכות. א"ל הראהו לי. א"ל חזר לאחוריך חזר לאחוריו ולא ידע מה הם אומרים. א"ל אדם כזה יש לך ואתה נותן תורה על ידי. א"ל כך עלה במחשבה לפני א"ל הראיתיני תורתו הראיני שכרו הראה לו שהיו שוקלין בשרו במקולין. א"ל רבש"ע זו תורה וזו שכרה א"ל שתוק כך עלה במחשבה לפני. צריך להבין מאמרם שאמר משה מי מעכב על ידך מזה שייכות לשאלה זו לענין קשירת הכתרי' לאותיות. והנה להבין מתחילה ענין כתרי' אותיות שהענין הוא שכשהאדם אינו מבין איזו דבר חכמה ואח"כ

בטורח עיונו כש"ש ישיג ומבין הדבר ואמרו יש לו תענוג עינים. וכבר הביא בעל ס' העקרים ראי' מזה הענין. ענין שלימות הנפש והשארותה והאדם ההוא מתעורר בשמחה גדולה ותענוג עצום. אבל האדם אשר הוא זך השכל ומחודד מאוד ולבו רחב מאוד והוא מבין הדבר במהירות וקל בעיניו. הוא אומר כפשוטו בלי שום חדוה ושמחה כלל. ולכן אלו אותיות שט"ן ע"ז ג"ץ שיש בהשגת הפנימי' שלהם טורח גדול ועצום ולהחזירים לשרשם. המה מוכתרי' בג' תגין ואותיות דב"ק חי' אין בהם כ"כ פנימי' עמוק הם בשני תגין וכן כלם. כי ענין התגין מורים על חשיבות הענין הנסתר בהם אשר בהשיג אותם יתעורר חשיבות וחדוה. כי הכתר מורה על החשיבות. והנה מרע"ה הי' במדריגה גדולה עד מאוד. והכל הי' בעיניו לפשוט ודבר קל עד שאף לענין היראה שנאמר עליו הן יראת ה' היא חכמה. והן בלשון יווני אחת. שר"ל שיראה היא חכמה אחת מיוחדת בעולם שאין כמוה. וארז"ל לגבי משה מלתא זוטרתה היא. וכל סתרי' אותיות היו פשוט לו להבינם. וא"כ הענין במשה שלא השיג ענין הכתרי' ההם שהם מורים על תענוג השגת הדבר שהי' נעלם ממנו מקודם. פשיטא ומכ"ש שאין לצייר שום ענין הכתרי' הנ"ל לגבי הקב"ה. שהוא בורא הכל. וז"ש מרע"ה רבש"ע מי מעכב על ידך ר"ל ענין בחי' הכתרים ההם אינם נמצאי' רק במי שיש לו מעכב מלהשיג ואח"כ משיג אז נמצא בחי' החשיבות והתענוג הנ"ל. אבל מי מעכב על ידך שימצא בערכך בחי' הכתרי' ההם. וא"ל עתיד אדם א' לעמוד ועקיבא ב"י שמו שהי' בן גרים. ומה גם שהי' תחילה רעי' דבן כלבא שבוע. שהתחיל ללמוד תורה בן ארבעים שנה שהוא ישיג החשיבות הנ"ל. לאשר שהי' נעלם ממנו מקודם. וז"ש שעתידי לדרוש על כל קוץ וקוץ. ר"ל הקוץ ענין הקושי וההעלם אשר בדבר שהוא כקוץ סילון ממאיר. וזהו הטעם שבימי משה לא היו שום סייגים וגדרי' ותקנות וגזירות בעניני התורה רק פשטי המצות כמאמרן. והוא כי ענין הסייגי' והגדרי' הם כמו תירוצים לקושיית היצר הרע להמלט ממכשוליו. וזהו שייך בדורות שהיו אחרי

Rav Kook

פרק ה.

אותיות התורה

א. כשהנשמה מתקשרת באורה העליון של תורה, נעשים כל הפרטים הקטנים חביבים חבת נשמה, וחשק התורה מתפשט על כל אות ואות מדקדוקי תורה ודקדוקי סופרים וכל הרחבותיהם והסתעפיותיהם.

ב. השמחה, שהתורה משמחת את האדם, באה מרוב האורה שבאותיות התורה, שהם מלאים חיים של עונג אלהי, והם ממלאים אור חיים ושמחת עדנים את הנשמה במילואה. ויותר ממה שהשמחה נובעת מעצמיותם של האותיות, שכבר נקלטים הם בנשמה, הרי היא נובעת מהחיים הרוחניים האדירים, שהם הולכים ומשתפכים ממעינות העליונים, שהם הרבה יותר נשגבים מהאותיות שנקלטו בנשמה הניכרת. ואור השמחה העלומה שלהם היא גדולה, וממולאה נחת ועונג נפלא, אשר כל חפצים לא ישווו בה.